

ВЕЛИКИ ДОКТОР МАЛОГ МЕСТА

др Сергеј Георгиевич Каринковскиј

др Рус

Момира Обрадовић

Жељко Степић

Специјална болница за интерне болести

Младеновац

Сажетак

Мала Варош у срцу Србије, Младеновац, је између два рата делила судбину велике економске кризе, социјалне неуређености и здравствене непросвећености у Краљевини Срба, Хрвата и Словенаца (Краљевини СХС).

Многе болести су харале на добром тлу послератног сиромаштва и здравствене заосталости. Најтежа и у великом проценту смртоносна је била туберкулоза (ТБЦ). Лекара је било мало, свега два лекара опште праксе, са којима су радиле две обучене медицинске сестре.

Тридесетих година у варош Младеновац долази први специјалиста за лечење ТБЦ, др Сергеј Георгиевич Каринковскиј.

Др Сергеј Георгиевич Каринковскиј је руски гроф. Као учесник руско - пруског рата бива тешко рањен. Дуго се опоравља. Остаје без ноге и остаје тежак инвалид. Др Сергеј Георгиевич Каринковскиј је део великог избегличког таласа руских интелектуалаца, који су дошли у Краљевину СХС након убиства руског цара, током 1919. и 1920. године.

Након доласка у Краљевину СХС студије медицине завршава 1926. године у Загребу. Службује у два мања сеоска места и тридесетих година се трајно наставља у Младеновачкој вароши. Са собом доноси, лично свој и тада редак рендген апарат .

Заједно са општинским руководством започиње организовану борбу за што квалитетније лечење и превенцију ТБЦ-а. Није штедео себе. Активно учествује у оснивању *Лиге за борбу против ТБЦ-а*, у то време једина у околини, врло активна и постиже добре резултате.

Са представницима општине за здравство, оснива први анти - туберкулозни диспансер (АТД), у згради данашњег музеја града Младеновца, који има две собе и десет кревета. У својој пракси покрива терен вароши и среза, као и скоро целу северну Шумадију: Смедеревску Паланку, Тополу, Аранђеловац и северни Космај. Успешно у лечење уводи тада модерну терапијску методу, колапсну терапију, која се заснива на убацивању ваздуха у плућну марамицу.

Др Сергеј Георгиевич Каринковскиј, такође организује и ради прве систематске прегледе ђака, шегрта, студената и радника и то, бесплатно.

С великим искуством и знањем у струци, а по вокацији борац, планира и бори се за изградњу болнице - стационара за лечење ТБЦ-а. У томе успева. Нова болница је изграђена 1953. године на брду, у њивама, подаље од града, са 50 постеља и великим парком. Др Сергеј Георгиевич Каринковскиј је лично надгледао уређење парка.

Данас је то Специјална болница за интерне болести Младеновац. Она и данас плени својим архитектонским и функцијским складом. Он је њен први управник, све до 1955. године, где након краће болести и умире, управо ту, на радном месту.

До тада невиђена маса људи га прати на последњи починак. Болесници, бивши и садашњи, њихова родбина, пријатељи и поштоваоци. Одали су му пошту из целе Шумадије. Красила га је скромност, доброта и честитост, а у знак безрезервног поштовања и љубави народ му додељује надимак Др Рус, наш Др Рус.

Једна улица у Младеновцу данас носи његово име.

Кључне речи: *Варош Младеновац, доктор Рус, лечење, туберкулоза, диспансер, болница.*

Summary

A small town in the heart of Sumadija, called Mladenovac, shared the destiny of the Kingdom of Serbs, Croats and Slovenes (Kingdom of SCS) between the two world wars - severe economic crisis, social disorder, and unawareness of the significance of public health.

Many diseases spread like wildfire across the fertile ground of post-war poverty and medical backwardness. The most severe and largely fatal was tuberculosis (TBC). There were few doctors - only two general practitioners, working with two trained nurses.

In the 1930s the first specialist for treating TBC arrives in the town of Mladenovac, Dr Sergey Karinkovski.

Dr Sergey Karinkovski is a Russian count. Heavily injured in battle during the Russo - Prussian war, following a long period of recuperation he is left severely disabled after losing a leg. Dr Karinovski is part of a large influx of Russian intellectuals who arrived in the Kingdom of SCS as refugees in 1919. and 1920., after the assassination of the Russian tsar.

After coming to the Kingdom of SCS, he graduates from the medical school in Zagreb in 1926. He takes posts in two smaller villages before permanently settling in the town of Mladenovac in the 1930s. With him he brings his personal, very rare at that time, X - ray machine.

Together with the heads of the municipality, he starts an organized struggle for the highest quality in TBC treatment

Dr Karinkovski also organizes and carries out the first physical examinations for students, tyros, workers and so on, at no cost.

Having great medical experience and knowledge, and being a fighter, he plans and fights for the development of a new hospital - infirmary for treating TBC. He succeeds. The new hospital is built in 1953 on a hill, among fields, far from the town, with 50 beds and a large park. Dr Karinovski personally supervised the construction of and prevention. He never spares himself. He has an active role in the establishment of the *League for the fight against TBC*, at that time the only one in the area, but very active and effective.

With representatives of the municipality in charge of health care, he opens the first anti-tuberculosis dispensary (ATD), with two rooms and ten beds, in the building of today's museum of the town of Mladenovac.

His medical practice covers the whole town and county, as well as almost all of northern Sumadija: Smederevska Palanka, Topola, Arandjelovac and northern Kosmaj. He successfully introduces a then modern therapeutic method - collapse therapy, which entails pumping air into the pleura.the park.

Today, this is the Hospital for Internal Medicine Mladenovac. Even now it captivates one's attention with its harmonious architecture and functionality. He is the Hospital's first director, up until 1955 when, after a brief illness he passed away, right there - in his workplace.

Never before have so many people come to pay their respects. Patients, former and current, their families, friends, and other devotees. There were people from all of Šumadija. He was modest, kind, and honorable, and as a sign of unconditional respect and love, the people called him Dr Rus (Russian), our Dr Rus.

Today, a street in Mladenovac is named after him.

Key words: Town of Mladenovac, doctor Rus, treatment, tuberculosis, dispensary, hospital.

Мала Варош, у срцу Србије, Младеновац, је између два светска рата делила судбину велике економске кризе, социјалне неуређености и здравствене непросвећености Краљевине Срба Хрвата и Словенаца (Краљевине СХС).

Варош је припадала Космајском срезу, који је имао преко двадесет хиљада становника. Сама Варош има 3000 до 4000 становника уз бројне избеглице (1).

Изморена ратовима, опустошена и бројчано преполовљена Варош је била добро тло за многе болести а посебно за тада иначе тешку и у великом броју смртоносну ТБЦ, не рачунајући велики број послератних инвалида и болесника с компликацијама ратних рањавања.

ТБЦ је харала Краљевином СХС. Примера ради у Хрватској је крајем деветнаестог века и почетком двадесетог морталитет од ТБЦ је био 431 умрли на 100.000 становика (3). Велики пораст оболелих је био непосредно после првог светског рата (Савезни завод за здравствену заштиту, 1961., Београд).

У Србији је у том период ТБЦ, такође, имала епидемијске размере и епидемијски гледано она тада па и дуго касније није била под контролом. Највише су обољевали: омладина, деца, младе породиље (2).

Здравствена непросвећеност је била евидентна, а социјална беда чињеница, због чега су власти Вароши давале ванредне напоре да се болест стави под контролу и здравствена служба што пре организује.

Лекара је било мало. У самој Вароши су тада радила два лекара опште праксе др Ставра Атанасијевић и др Розалија Ружа Блатова а др Душан Милојевић је био срески лекар. Велики део посла су обављале и две обучене медицинске сестре. Четврти лекар др Живадин Жика Маринковић је обављао само приватну праксу до 1946. године.

Рад лекара је био организован по принципу привате и државне службе. Пре подне се радило у државној служби пуно радно време а после подне приватно.

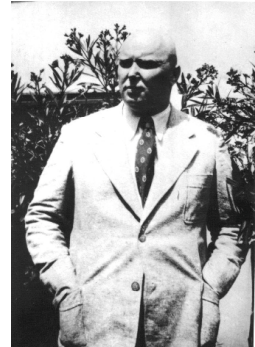
У то међуратно време, тридесетих година у Варош долази први специјалиста за болести плућа др Сергеј Георгиевич Каринковскиј и суочава се са тешким здравственима стањем у Вароши.

Др Сергеј Георгиевич Каринковскиј је руски гроф, рођен 1. марта 1897. године у селу Падолју, округ Барјишевскиј, Кијевски регион у Царској Русији - сада Украјна, од оца грофа Ђорђа Петрович Каринковскиј.

Као учесник руско - пруског рата бива рањен на самом почетку рата, 1914. године.

Једва остаје жив.
Дуго се опоравља.
Остаје без ноге.
Постаје тежак инвалид.

За испољену личну храброст Руску Цар га одликује једним до тад највишим одликовањем у Руској империји, врховним војним орденом за војне заслуге и храброст - орденом Светог Ђорђа 4. степена, 26. марта 1916. године, где се тиме сврстао у ред витезова Светог великомученика Георгија Победоносца (7).

Напушта Русију после убиства Цара и долази у Краљевину СХС са супругом Александром Степановом Бурачек - Нушом и мајком грофицом Олгом Автономовна Каринковскиј.

Др Рус је био део великог, избегличког таласа руских интелектуалаца, после убиства Цара 1919. и 1920. године.

Опис подвига заставника (будућег доктора) Каринковског

Средином 1915. године, током дуготрајног летњег повлачења армије и преласка пука у Летонију ради заустављања продора Немаца, Мариуполски пук је код насеобине Бергхоф прелазио понтонским мостом преко реке Двине.

Мост је био под директном ватром Немаца. Пуковски трубачи су тада свирали валцер " Све за тебе ", који су чланови Мариуполског пука у спомен тог догађаја касније звали "Бергхофски валцер". Прелазак преко моста је био успешан захваљујући непоколебљивости и пожртвовању заставника Сергеја Г. Каринковског, који је са 4 - им водом 2 - ог ескадрона спречавао продор немачке пешадије на мост.

Изгинуо је скоро цео вод. За подвиг код насеобине Бергхоф, 13 августа 1915. године, заставник Каринковски је (посмртно) одликован орденом св. Георгија 4 - ог степена. Уствари, он није био погинуо, него је тешко рањен допао немачког заробљеништва. Сви хусари - војници тог пука су били предложени за одликовање војничким крстом св. Георгија.

Заставник Каринковски се (разменом инвалида - заробљеника) вратио из немачког заробљеништва као тежак инвалид - без једне ноге, али је унапређен у чин корнета, поново ступио у строј пука и у потпуности вршио ратну службу ...

ЗАВРШЕТАК ИСТОРИЈЕ ПУКА ЈЕ ОВАКО ОПИСАН (по поразу Беле Армије на Криму, одакле је вршена евакуација преко Црног мора):

У ноћ 31. октобра/1. новембра 1920. године, остатак пука је био укрцан на пароброд "Русь" и евакуисан у Галипоље (Турска), а у лето 1921. године, паробродом "Керасунд" је пребачен до Солуна и одатле преко Ђевђелије у Србију, где је ступио у службу Пограничне Страже Краљевине СХС на граници са Италијом.

Студије медицине завршава у Загребу. По завршетку студија долази у Србију. Службује у два мања, сеоска места, прво у Војводини, кратко, па у селу Кусадак, општина Смедеревска Паланка, да би се тридесетих година трајно настанио у Вароши. Са собом доноси, свој, тада редак рендген апарат. На самом почетку рада у Вароши активно се укључује у рад на организовању превенције и лечења ТБЦ.

Његов долазак у то време као специјалисте за лечење плућних болести је био велики допринос развоју и побољшању здравља у тада опустошеној ратом и измореној Вароши. То се првенствено односи на његово искуство, стручну зрелост и довољну младост да има енергије да се укључи у решавање тешког стања народног здравља полсе ратних катастрофа.

Као први и једини специјалиста у Вароши и у целом срезу, као и целој северној Шумадији којој су припадали: Смедеревска Паланка, Топола, Аранђеловц и Горњи Космај, његово учешће у формирању Лиге за борбу против ТБЦ је од кључног значаја. Новооснована Лига за борбу против тешке болести каква је ТБЦ је добро организована, јака и у то време веома ажурна. Била је прва и једина у ужој и широј околини.

Како су прилике налагале др Сергеј Георгиевич Каринковскиј организује и уз помоћ свесрдне сарадње општинског руководства отвара први АТД (антитуберкулозни диспансер) 1948. године у згради данашњег Музеја града у улици Милосава Влајића број 69.

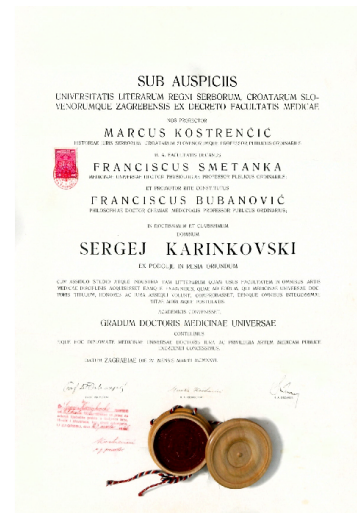
У новоотвореном АТ диспансеру је једна соба са пет кревета, а касније се проширује, на још једну собу са пет кревета, укупно десет кревета у отприлике 100 квадрата.

Ваља приметити да је општинска власт у то време, када је ТБЦ била свакодневна брига здравствених радника, учинила велике напоре и добро организовала службу. Ту је несумњиво и велики допринос др Сергеја Георгиевича Каринковског, као специјалисте за лечење болести плућа и ТБЦ.

Од радног прибора у АТ диспансеру постоји само метална касета са шприцевима и иглама и слушалице.

Својим радом др Сергеј Георгиевич Каринковскиј покрива терен поред Вароши, Космајског среза и простор целе северне Шумадије, па и шире.

У АТ диспанзеру др Сергеј Георгиевич Каринковскиј примењује тада нову и веома цењену медоту лечења ТБЦ - колапсна терапија - убацивање ваздуха у плућну марамицу.

Болесници су после интервенције по протоколу имали седам дана стационарног лечења.

Убрзо се показало да је простор скучен, недовољан. Потреба за већим просотром је очигледна и доктор Сергеј Георгиевич Каринковскиј, активно без задршке не штедећи себе почиње кампању за отварање стационара - болнице са више постеља за лечење ТБЦ.

Још у оно послератно време озбиљно је схватана опасност од ширења ТБЦ и значај ране превенције.

Превенција тако избија у први план код стратегије успешног лечења. У оквиру те стратегије др Сергеј Георгиевич Каринковскиј даје свој велики допринос. Он, планира, организује и спроводи прве систематске прегледе: ђака, шегрта, студената, радника у Вароши. Систематске прегледе ради на рендген апарату у својој приватној ординацији.

Те прегледе не наплаћује.

Одликовао га је као лекара и човека онај танани осећај за невољу и патњу болесних што је истакло његову хуманост до краја рада.

Лечио је болесне, који нису могли да плате, бесплатно је лечио студенте, ђаке, комшије и блиске познанике.

Не ретко, када је год требало, доктор је давао без накнаде лекове из своје личне апотеке.

Народ то препознаје и присваја га. Добија из захвалности и поштовања надимак др Рус - наш др Рус.

За прво време, по доласку у Варош станује приватно, а то је негде између 1932. и 1934. године са супругом Александром и мајком Олгом. Већ 1934. године купује плац од локалног трговца Милутина Јанковића у улици Милосава Влајића (сада Краља Александра Обреновића) број 51, а 1938. године гради кућу на спрат добро организовану с водоводом. У кући ј била ординација и просторија с рендгеном (6).

Пре подне др Сергеј Георгиевич Каринковскиј је радио пуно радно време у државној служби у просторијама АТ диспанзера. Поподне ради у својој кући.

У то време у Вароши и широј околини најбоља и најопремљенија је била приватна ординација др Руса.

Болесних је много.

Лакши и покретни, болесници су испред ординације доктора у реду и стрпљиво чекају на преглед. Тешко болесни су у коњским и запрежним колима, која су у улици и у дворишту. Улица је често била закрчена њима. Скоро да је било правило, да се испред докторове куће налазе, не мање од четворо - петро запрега дневно, у свако доба године (1).

Радио је даноноћно. Нема времена да води рачуна о самозаштити, па у раду са рендген апаратом не ставља заштитне рукавице и зато је увек имао испуцале руке с бројним ожиљцима, тврде коже.

У месецу је била једна недеља нерадна. И тада је без противљења уз коментаре који су остали анегдоте, прегледао посетиоце.

Када га ноћу звоњавом пробуде да се прегледају, они који не желе да се сазна да су болесни од ТБЦ, он их прима с речима: "Ну, мајку вашу, Бог те из пушке убио, где си био цео дан, када си сада дошао", богорадао је добри доктор док их је прегледао (6).

По казивању г-ђице Цаке Соколвић, дугогодишњег пријатеља и помоћнице у кућним пословима докторове породице, у предсобљу куће је стајала велика слика читавог једног села с црквом у средини. То је била њихова грофовија (6).

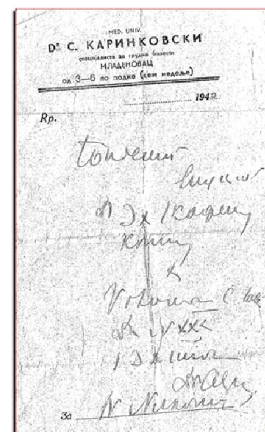
Скоро да није имао слободног времена. Понекад је, затворен у трпезарији, уз чај слушао радио. То је чинио и усред радних обавеза, када је год био сам у соби. Волео је црквену музику с оргуљама и оперу.

После целодневног посла по причању г-ђице Цаке Соколовић, ако су то обавезе дозвољавале, био је у докторовој кући обичај да се са уским кругом блиских пријатеља пије чај у осам (6).

Ритуални чај у осам увече је вероватно будио сећања и преносио традицију једне далеке културе којој је доктор припадао.

Музика је била његова велика љубав, а могућност и уживања у њој су диктиране темпом посла и бројношћу обавеза. У тако тешком времену када је била борба за сваки живот, поготово млад, доктор Рус је сачувао, поред напорног рада, дух, ведрину, па су често препричаване његове шале, којима је он покушавао да утеши, смањи бол за изгубљеним ближњим, или страх од смрти, коју је носила ова опака болест, превенствено младих. Нису ретки примери да је доктор био гост при женидбама, веридбама, славама својих суграђана.

Лечио је болесне, не само од ТБЦ. Радио је и опште прегледе деце, трудница, породиља (5).

Све је то радио са снагом и ведрином духа, која захтева поштовање. Памти се, како је пролазећи поред гробља, једном свом, познанику рекао,

показујући штапом на споменике: "Ну, видиш ово горе, све сам ја ово излечио" (1).

Свако јутро је др Рус у АТ диспанзер одлазио пешке, полако ходајући, уз помоћ штапа и уз пратњу свог, верног пса Рекса, који га је стрпљиво чекао, дремајући на клупи испред АТ диспанзера.

Г-ђица Цака Соколовић га је пратила до АТ диспанзера, када је било лоше време и зими када је било клизаво (1).

АТ диспанзер је био удаљен од његове куће пар стотина метара. У диспанзеру су болесници после колапсне терапије као неопходан наставак лечења остајали седам дана. При давању терапије и контролама њене успешности доктор Рус их је прегледао у својој приватној ординацији користећи свој рендген без новчане надокнаде, такође је и неопходне контроле после терапије радио, користећи свој рендген апарат.

Он је већ педесетих година, прошлог века, афирмисан лекар с доста стажа и стручног искуства и залаже се за отварање болнице за лечење ТБЦ. Идеја, доста јаке, политичке струје, општинског руководства за здравље је била да се болница гради на планини Космај, 17 км удаљеној од Вароши, где тада, није било ни воде ни струје. Није постојао ни добро организован пут. Др Рус се није слагао с том идејом. Борбу износи стамено, упоран је и истраје с предлогом да се болница гради у Вароши где је већ организована примарна здравствена служба (5).

Др Сергеј Георгиевич Каринковскиј издржава све отпоре, противљења, неслагања, чак и личне, тешке, увреде, како то обично бива. Нису га штедели (5).

На својим леђима је изнео градњу новог стационара - болнице са 50 постеља, како су у оно време говорили "велелепног објекта".

Оком визионара и снагом искусног човека руководи припремама за градњу која почиње 1950. године.

Болница је изграђена 1953. године на узвишењу у њивама подаље од центра града са 50 постеља и око три хектара површине парка. Почиње с радом исте године. Решењем НО среза Космајског, број: 1481 од 28. јануара 1953. године.

У њој се тада лече болесници из целе Шумадије.

Г-дин Липски, који је зидао болницу, по пројекту чувеног архитекте Милорада Пантовића, становао је код др Руса. У току целе градње објекта постојала је њихова међусобна сарадња и резултирала изградњом једног за то време, како савременици кажу “велелепног објекта” (1). Утицај др Руса на изградњу је несумњив. Болница је изграђена по свим здравственим стандардима, који су и данас важећи, и чине је архитектонски лепом и функцијски складном.

Отварање ове болнице - диспанзера је велики искорак и у времену и у будућност. У њој се поставља дијагноза ТБЦ, обавља лечење и то за то време савременом и успешном методом - колапсном терапијом. Број постеља је повећан вишеструко а и дужина лечења више није проблем.

За Београд из Вароши одлазе сви озбиљно болесни, којима је потребно болничко лечење, осим болесника који болују од ТБЦ. Они се по свим важећем и најсавременијем протоколу лече у новонаправљеној болници. То је велика помоћ Општој државној болници у Београду која је пребукирана.

У основи зграде је 600 квадрата и има око 2700 квадрата корисног простора. Парк је површине око 3 хектара. Поред главне зграде је и издвојен стамбени простор за домара. Иза зграде на крају парка је такође одвојен простор за вешерницу и капелу. Мало тога је ново додато болници до данас, осим изградње лифта, подстанице за агрегат и инвестиционог и текућег одржавања.

Парк је уређен, тако да је задовољио све критеријуме за опоравак и лечење болесника од ТБЦ, по тадашњим и садашњим стандардима, пун зеленила с доста простора за шетњу и одмор. Др Рус је надгледао и контролисао уређење парка.

По отварању болнице постаје њен први управник.

Сада га на посао свако јутро вози Воја Станковић својим чезама а касније Жика таксиста својим аутом (1).

Конгрес пулмолога је био у Сарајеву у јесен 1955. године. Доктор одлази на конгрес са својом супругом Нушом. У току конгреса се не осећа добро, има здравствених тегоба (6).

По повратку с конгреса неколико дана не одлази на посао и даље му није добро, али по његовом старом, добром, радном обичају ипак одлази на посао не могавши да издржи да не ради тако дуго (6).

Тог дана на послу изненада умире, у болници. Незванични извештај је шлог.

Није умро од ТБЦ с којом се деценијама борио, није умро од последица рањавања, с којим је деценијама живео.

Истрпео је огроман напор у току изградње болнице. Савременици и још живи болесници, њихова родбина и пријатељи се слажу с чињеницом да је у том времену одрадио огроман посао у изградњи болнице. Умро је у болници, тако да је она постала његов највећи споменик, поред оног, великог, црног крста поред цркве на младеновачком гробљу (5).

Невиђена маса људи, до тада, га прати на сахрани: болесници бивши, тадашњи, њихова родбина, пријатељи и поштоваоци. Одали су му пошту из целе Шумадије. Била је то највећа сахрана, коју Младеновац памти (6).

Није на нама да оцењујемо вредност некадашњих људи, доктора, да процењујемо величину и квалитет њихових дела, али је на нама, да не заборavimo оно што су чинили за здравље и сигурност наших предака и да својим личним ангажманом, увек подржимо причу о великом раду и залагању људи, који су скоро цео свој живот посвећено дали на очувању здравља и добробит болесног човека.

Име доктора Сергеја Георгиевича Каринковског припада историји болнице и града.

О њему су најтоплије писали његови захвални пацијенти и поштоваоци.

Има још живих, његових болесника, који су сведоци судбине овог великог доктора мале Вароши.

Једна улица у Младеновцу носи име др Руса.

Захваљујемо се др Јовану Качаки, Професору Брани Димитријевићу, др Славици Жижић - Борјановић, г-ђи Нади Петровић из Југословенског архива, Професору Ђорђу Бек - Узарову, Професору Андреју Тарасјеву, г-дину Алексеју Арсењеву, г-дину Миољубу Узелцу, г-дину Драгославу Викторовић - Јежи, г-ђи Магдалени Ивковић из градског музеја Младеновац, др Александру Милошевићу и велику захвалност дугујемо фамилији г-ђице Цаке Соколовић.

Посебно се захваљујемо Директору др Зорану Радосављевићу, помоћнику директора Влади Папићу и колективу Специјалне болнице за интерне болести Младеновац на разумевању и подршци у току израде рада.

Референце:

1. Узалац М. Младеновачке варошарије, Младеновац; 2006: 21, 67, 262, 290, 292 - 319.
2. Поповац Д. Болести плућа V, Београд; 1999: 344 - 345.
3. Осамдесет година Института за болести плућа и ТБЦ и осамдесет година пулмолошке школе у Србији, Београд; 2002: 14.
4. Поповац Д. Болести плућа VI, Београд; 2004: 323 – 324.
5. Усмена саопштења савременика и пацијената др Руса.
6. Милићевић Н. др Рус, Младеновачки недељник Печат, Младеновац 1997; 106.
7. http://ru.wikipedia.org/wiki/Кавалеры_ордена_Святого_Георгия_IV_класса_K